

Statsrådets principbeslut
om tryggande av framtiden
inom det sociala området

ISSN 1236-2123

ISBN 952-00-1407-1

Layout: AT-Julkaisutoimisto Oy

Tryckning: Kirjapaino Keili Oy, Vanda, 2003

Bakgrunden till principbeslutet

I oktober 2002 tillsatte statsrådet ett nationellt utvecklingsprojekt för det sociala området för att utarbeta ett utvecklingsprogram i syfte att trygga en balanserad utveckling inom det sociala området. Målet var att utarbeta förslag till åtgärder med hjälp av vilka de akuta problemen inom det sociala området kunde lösas och socialservicesystemet förnyas så att det motsvarar dagens krav. Projektets utredare presenterade sina slutrapporter i mars 2003.

Verksamhetsmiljön inom det sociala området har förändrats avsevärt under de senaste åren. Den sjunkande nativiteten, den allt äldre befolkningen, migrationen, internationaliseringen, de osäkra utsikterna för den kommunala ekonomin och hela den offentliga ekonomin påverkar utvecklingen inom det sociala området. Socialservicesystemet uppvisar problem i arbetsfördelnings- och samarbetsfrågor, vid bibehållande och uppdatering av personalens yrkeskompetens och vid effektivisering av servicen. Socialservicesystemets verksamhetsformer måste reformeras för att man i en förändrad verksamhetsmiljö skall kunna erbjuda adekvat socialservice för befolkningen.

På basis av regeringsprogrammet och utredarnas förslag har statsrådet 2.10.2003 gjort ett principbeslut att trygga framtiden inom det sociala området. Statsrådets principbeslut fastställer de utgångspunkter och åtgärder utgående från vilka det sociala området skall utvecklas under de närmaste åren. Enligt regeringsprogrammet skall socialpolitiken och hälso- och sjukvårdspolitiken utvecklas jämsides och med likriktade mål. Principbeslutet om tryggande av framtiden inom det sociala området garanterar en balanserad utveckling inom det sociala området och stöder verkställigheten av principbeslutet om tryggande av hälso- och sjukvården i framtiden.

Genomförande av utvecklingsprojektet för det sociala området

Statsrådets principbeslut verkställs med utvecklingsprojektet för det sociala området. Projektet leds av en särskild ledningsgrupp och social- och hälsovårdsministeriet bär koordineringsansvaret. Projektet består av flera delprojekt. På det regionala planet baserar sig projektets organisering på ett samarbete mellan länsstyrelserna och kompetenscentren

inom det sociala området. Kommunerna har en central roll för uppnående av projektets mål, då de bär ansvaret för ordnande av socialservicen. Projektet fungerar på alla nivåer i samverkan med det nationella projektet om trygghet av hälso- och sjukvården i framtiden. Projektet börjar genomföras hösten 2003.

Statsrådets principbeslut

om trygghet av framtiden inom det sociala området

Enligt grundlagen skall det allmänna enligt vad som närmare bestäms genom lag tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälso- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Var och en som inte förklarar sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Kommunen bär det primära ansvaret för att ordna sociala tjänster och utkomsttjänster för sina invånare. Staten bär ansvaret för styrningen av den sociala sektorn och dess allmänna verksamhetsförutsättningar samt för vissa utkomstskyddsförmåner inom socialvården.

Det sociala området har under de senaste åren fått uppleva avsevärda förändringar i sin verksamhetsmiljö. De förändringar i miljön som på ett väsentligt sätt påverkar utvecklingen inom det sociala området är den sjunkande nativiteten, den allt äldre befolkningen samt migrationens verkningar, internationaliseringen samt de osäkra utsikterna för den kommunala ekonomin och även hela den offentliga ekonomin. Den starka migrationen, som har pågått i landet under hela 1990-talet, har skapat allt större regionala skillnader i kompetens och välfärd. En förändrad demografisk struktur och förväntad differentiering av kommunernas åldersstruktur gör det nödvändigt att söka nya lösningar inom det sociala området. Om man vill se till att människorna har social och ekonomisk trygghet, trygga jämlikheten och garantera alla samma möj-

ligheter samt bibehålla en social koherens och samhörighet och förstärka människors engagemang, kunskaper och färdigheter i en förändrad verksamhetsmiljö, ställs välfärdssamhällets hela servicesystem inför nya utmaningar.

Omfattande offentliga välfärdsförpliktelser kan inte upprätthållas utan prioriteringar och betoning av medborgarnas eget ansvar. Finlands EU-medlemskap kräver anpassning till gemensamma riktlinjer även i många socialpolitiska frågor. När man vill bibehålla och utveckla människors arbets- och funktionsförmåga samt öka deras eget ansvar och egen aktivitet är det en viktig förutsättning att samhällets servicesystem fungerar effektivt och hjälper människor att klara sig själva. Servicen bör utvecklas så att tyngdpunkten mera än tidigare vilar på en modernisering av hela det sociala områdets servicesystem. Det förekommer problem när det gäller arbetsfördelning och samarbete, när det gäller att bibehålla och öka personalens yrkeskunskaper samt när det gäller att göra tjänsterna effektivare och öka deras verkan. Det blir allt viktigare att ta hänsyn till individuella behov, vara aktiv och ha förmåga att hjälpa människor att bibehålla sin funktionsförmåga. Detta förutsätter ett flexibelt och innovativt servicesystem som arbetar på nätverksbasis. Ett exempel på detta är de servicecentrer som behandlas i regeringens systerprogram.

Social- och hälsovårdsministeriet beslöt 3.10.2002 om ett nationellt utvecklingsprojekt för det sociala området. Projektet skulle klarlägga hur den förebyggande verksamheten och socialservicen skall förnyas och förbättras så att de bidrar till bättre välfärd samt minskar utslagen samt uppkomsten och anhopningen av sociala problem.

Enligt regeringsprogrammet skall social- och hälsovårdspolitiken utvecklas jämsides och med hjälp av parallella mål. Statsrådet har 11.4.2002 fattat ett principbeslut om tryggnad av hälso- och sjukvården i framtiden. Principbeslutet om tryggnaden av framtiden på det sociala området bestämmer utgångspunkterna och åtgärderna för utvecklingen av det sociala området de närmaste åren. Genom att det säkerställer en balanserad utveckling inom det sociala området stöder principbeslutet även genomförandet av principbeslutet om hälso- och sjukvården. Förbättrat samarbete mellan socialvården och hälso- och sjuk-

vården samt ändamålsenlig utveckling av arbetsfördelningen mellan dessa bidrar till att det skapas servicekedjor och helheter som motsvarar servicekonsumenternas behov samt till en effektiv användning av statens, kommunernas och serviceproducenternas ekonomiska resurser.

Utgående från de förslag som det nationella utvecklingsprojektet för det sociala området offentliggjorde 25.3.2003 och med stöd av regeringsprogrammet har statsrådet beslutat om följande åtgärder för att trygga utvecklingen inom det sociala området.

1. Tryggande av tillgången till service och servicens kvalitet

Från medborgarnas synpunkt är det viktigaste utvecklingsmålet att trygga tillgången till service. Ett annat mål är att under de närmaste åren göra servicen mera klientorienterad och förbättra dess kvalitet. Tjänsterna tillhandahålls med beaktande av klientens önskemål och individuella behov samt så att man ger klienten bättre möjligheter att delta i och påverka planeringen och utförandet av de tjänster som anlitas. Såsom en del av utvecklingen av verksamheten förbättras tillgången på svenska och samiska socialservice. Tillgången till socialservice förbättras genom att det införs bestämmelser om grunder som skapar större klarhet om den tid inom vilken klientens servicebehov bedöms och den behövliga servicen kan ordnas. Beredningen av dessa bestämmelser kommer att börja med beredning av lagändringar och åtgärder som berör servicen för äldre samt det kommunala socialarbetet. Avsikten är att lagändringarna skall träda i kraft och åtgärderna vidtas stegvis, med början år 2005. Utgående från erfarenheterna av denna service för äldre och av socialarbetet utreds sedan hur motsvarande grunder kan utsträckas till att också gälla annan service.

För att säkra socialservicens kvalitet följer regeringen upp effekterna av de kvalitetsrekommendationer som utarbetats åren 2001 – 2003 och vidtar vid behov lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att trygga miniminivån i fråga om socialservice.

2. Utveckling av servicestrukturen och verksamheterna

Om man vill bibehålla och utveckla människors arbets- och funktionsförmåga, främja deras sociala trygghet och stöda dem att klara sig själva,

måste service finnas att tillgå vid rätt tidpunkt, det måste finnas flexibla strukturer som främjar en aktiv serviceprincip och servicesystemet måste kunna reagera också på plötsliga kriser.

***Service* säkerställs genom samarbete**

Servicestrukturen bör basera sig på lösningar som är flexibla från regional synpunkt. För att socialservice skall kunna ordnas så att den utgör en regionalt och lokalt fungerande helhet, krävs ett nära samarbete mellan socialvården samt hälso- och sjukvården samt dessutom samarbete med undervisnings-, bostads-, arbetskrafts- och trafikmyndigheterna. En mångsidig service förutsätter ett utvecklat samarbete mellan kommunerna samt den privata sektorn och den tredje sektorn.

Kompetenscentrumen inom det sociala området förhandlar med kommunerna om hur servicestrukturen och verksamheterna skall utvecklas samt gör årligen upp ett övergripande verksamhetsprogram för de projekt och den finansiering som behövs under det inkommande året under tiden för det nationella utvecklingsprojektet för det sociala området.

De regionala planerna för specialservicen inom socialvården utarbetas inom år 2003. Planerna tjänar som utgångspunkt för utvecklingen av specialservicen samt vid uppgörandet av ovan nämnda verksamhetsplan.

Nya arbetssätt

Sättet att arbeta samt verksamhetsstrukturerna och ledningsrutinerna förnyas så att man på ett flexibelt sätt genom samarbete beaktar människors individuella behov, upprätthåller och främjar deras funktionsförmåga samt stöder dem att klara sig själva. De nya arbetsmetoder som tas i bruk baserar sig på undersökt och evaluerad kunskap. För att modernisera socialservicen, ge klienterna en service av bättre kvalitet samt utveckla yrkeskunskapen och förbättra utvecklingsverksamheten på området genomförs programmet God praxis. De möjligheter som informationsteknologin erbjuder tar det sociala området i bruk på ett smidigt sätt.

Ökat stöd och ökad service till familjer

Den förskolepedagogiska verksamheten görs mångsidigare, så att familjerna kan välja den service som bäst passar deras behov. Att stöda barnets tillväxt, utveckling och inläring samt föräldraskapet och fostringsarbetet i familjerna samt ett tidigt ingripande i problem görs till ett prioriteringsområde för dagvården. Utvecklingsarbetet genomförs enligt statsrådets principbeslut om riksomfattande riktlinjer för förskoleverksamheten (28.2.2002). Barnfamiljernas ekonomiska situation förbättras på det sätt som avtalats i regeringsprogrammet. Den verksamhet genom vilken familjer i samma situation stöder varandra byggs ut och familjecentralverksamhet skapas utgående från familjernas behov.

Utveckling av barnskyddet genom regionalt samarbete

För att garantera barn och ungdomar i behov av särskilda omsorger och särskilt stöd samt deras familjer sådan service stärks det regionala samarbetet och samarbetet på landskapsnivå i syfte att skapa regionalt samordnade serviceenheter för psykosocial service bland barn samt barnskyddet. Målet är att säkerställa att sakkunnig hjälp finns att tillgå omedelbart i en krissituation samt att genomföra behövliga lagstiftningsreformer och vidta övriga åtgärder så att barnskyddet kan utvecklas enligt ett program som kommer att göras upp.

Säkerställande av friktionsfri service för äldre

De äldres tillgång till tillräcklig service och kontinuerlig behövlig omsorg säkerställs genom regionalt fungerande servicekedjor. Det primära målet för äldrevården är att upprätthålla äldre personers funktionsförmåga och stöda dem så att de kan bo kvar hemma. Man tar också i bruk nya arbetsmetoder och verksamhetssätt som främjar äldre personers funktionsförmåga och förmåga att fungera självständigt.

Utvecklande av servicen för handikappade

Servicen för handikappade utvecklas genom att man tryggar ett jämlikt bemötande av handikappade samt deras möjlighet att leva ett självständigt liv och ökar deras deltagande i samhällslivet. I syfte att modernisera servicen för handikappade samordnas lagen om specialom-

sorger om utvecklingsstörda med lagen om service och stöd på grund av handikapp. Servicen för handikappade produceras med ett tillräckligt stort befolkningsunderlag och fungerande modeller för regionalt samarbete och regional arbetsfördelning tryggas. Även de administrativa strukturerna inom omsorgen om utvecklingsstörda ses över i detta sammanhang.

Servicen för missbrukare

Utvecklingen av servicesystemet för missbrukarvården styrs av kvalitetsrekommendationer utgivna av social- och hälsovårdsministeriet samt Finlands Kommunförbund. Utvecklingsarbetet utgår från kommunernas och olika organisationers bedömning av den lokala och regionala servicens tillräcklighet och funktionsduglighet. Statsrådets särskilda riktlinjer för regeringsperioden om hur de olägenheter som alkoholen vållar skall förebyggas samt åtgärder vidtas för att minska olägenheterna av narkotika ingår i ett alkoholprogram och narkotikapolitiskt åtgärdsprogram som blir klara år 2003.

3. Personaltillgång, personalens kompetens och utvecklande av personalens arbetsvillkor

Den utbildningsnivå och yrkeskompetens som krävs av personalen inom det sociala området tryggas genom att en lag stiftas om personalens behörighet inom socialvården. Behövliga lagstiftningsåtgärder vidtas för att säkerställa att socialarbetarna har sådan utbildning och kompetens som förutsätts av dem.

Fortbildningen för personalen inom det sociala området görs lagstadgad och genomförs stegvis så att personalen beroende på uppgifternas karaktär och art har rätt till ca 3–10 dagars fortbildning per år. Ledarutbildningen planeras och genomförs i samarbete med ledarutbildningen för hälso- och sjukvården. Arbetsgivaren har kostnadsansvaret för denna fortbildning.

Målet är att trygga en tillräcklig personalmängd och kvalitet på personalen inom det sociala området, enligt de förslag som kommissionen för beräkning av social- och hälsovårdens arbetskraftsbehov har lagt fram. Dessutom skall det ses till att kommunerna har tillräcklig sakkunskap

inom det sociala området till sitt förfogande för att kunna planera servicesystemet samt bereda och fatta besluten och utvärdera servicen.

Arbetsfördelningen mellan de olika personalgrupperna på det sociala området preciseras genom rekommendationer om hur uppgiftsstrukturen inom socialvården kan ändras så att den motsvarar klienternas behov och personalens kompetens.

4. Välfärd 2015-programmet

Syftet med utvecklingsprojektet för det sociala området är att svara på de mest brådskande utvecklingsbehoven under den närmaste tiden, vilka har presenterats ovan under punkterna 1–3 samt att säkerställa en utveckling av det sociala området på lång sikt. Målet är att förutse vilka ökade krav den förändrade verksamhetsmiljön kan medföra, så att sociala problem både kan förhindras och lösas. I detta syfte startas beredningen av programmet Välfärd 2015.

I beredningen av programmet, som sker på bred bas, söker man särskilt medel att mera än förr ingripa i ett tidigare skede och förebygga problem samt att förbättra människors välfärd samt sociala trygghet och utkomst. Dessutom försöker man finna modeller där samhällsbyggandet, bostadspolitiken och arbetslivets krav bättre stöder en problemförebyggande politik som främjar socialt ansvar. I programmet söker man lösningar som skapar balans mellan individens förmåga att klara sig själv och det stöd som samhället tillhandahåller samt granskar vilken ställning och roll de olika aktörerna inom det sociala området har när det gäller att ordna socialservice. I beredningen av programmet använder man sig av redan existerande inhemska och internationella forskningsrön gällande välfärd samt utredningar som har gjorts av olika forskningsinstitut.

5. Tryggande av finansiering och resurser

Enligt regeringens beslut om budgetramarna ökas statsandelarna till kommunernas social- och hälsovård åren 2004 – 2007 stegvis så att ökningen år 2007 uppgår till 398,5 miljoner euro jämfört med nivån år 2003. Av ökningen anvisas 100,5 miljoner euro för målsättningarna i det nationella utvecklingsprojektet för det sociala området och 10 milj.

euro för att höja nivån på stödet för hemvård av barn. För målsättningarna i det nationella projektet för trygghet av hälso- och sjukvården i framtiden anvisas 288,0 miljoner euro av ökningen, vilket med beaktande av den ökning som ingår i budgeten för innevarande år betyder att de tilläggsresurser som har anvisats för projektet uppgår till sammanlagt 345 miljoner euro.

För kommunernas projekt inom social- och hälsovården anvisas enligt regeringens beslut om budgetramarna 50 330 000 euro år 2004, 54 430 000 euro år 2005 och 55 230 000 euro åren 2006 och 2007. Av anslaget används 30 000 000 euro årligen för utvecklingsprojekt inom hälso- och sjukvården, i enlighet med statsrådets principbeslut om trygghet av hälso- och sjukvården i framtiden. Av anslaget beviljas dessutom statsbidrag för projekt som främjar målsättningarna för det nationella utvecklingsprojektet för det sociala området. Tyngdpunkterna för dessa projekt bestäms årligen i den förordning om social- och hälsovårdens resurser som utfärdas i samband med att budgetpropositionen avläts.

För genomförandet av det nationella utvecklingsprojektet för det sociala området reserveras årligen ett anslag på 1,5 miljoner euro under åren 2004 – 2007.

6. Genomförande av de förslag som har utarbetats inom projektet

För verkställigheten av det nationella utvecklingsprojektet för det sociala området bildas en arbetsgrupp, som tillsätts av social- och hälsovårdsministeriet. Ministeriet samordnar genomförandet av utvecklingsprojektet.

Tilläggsinformation om utvecklingsprojektet för det sociala området

Internet-adress www.stm.fi/hankkeet

Social- och hälsovårdsministeriet

PB 33, 00023 STATSRÅDET

växel (09) 16001

e-post: fornamn.efternamn@stm.vn.fi

Beställning av broschyrer: kirjasto.stm@stm.vn.fi

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIETS BROSCHYRER
ISSN 1236-2123

- 2003: 1 Arbetarskyddet i Finland. Rev. uppl.
ISBN 952-00-1253-2 (fin)
ISBN 952-00-1291-5 (swe)
- 2 Använd din pappaledighet!
ISBN 952-00-1326-1 (fin)
ISBN 952-00-1328-8 (swe)
- 3 Social- och hälsovårdens förberedelser för exceptionella
situationer.
ISBN 952-00-1343-1 (fin)
ISBN 952-00-1344-X (swe)
ISBN 952-00-1345-8 (eng)
- 4 Sosiaalialan osaamiskeskukset.
ISBN 952-00-1349-0
- 5 Statsrådets principbeslut om tryggnad av framtiden inom
det sociala området.
ISBN 952-00-1406-3 (fin)
ISBN 952-00-1407-1 (swe)